

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	17.11.2019
Received / Makale Geliş	14.09.2019	Published / Yayınlanma	19.11.2019

MADDE BAĞIMLILARI DAMGALANIYOR MU? ARE SUBSTANCE USERS STIGMATIZED?

Arş. Gör. Rasim BABAHAÑOĞLU

Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Konya / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0002-6538-0329

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1570>

Reference: Babahanoğlu, R. (2019). Madde bağımlıları damgalanıyor mu? *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(44), 3513-3519.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin madde bağımlısı birey ya da bireyler hakkındaki düşüncelerini bazı değişkenler ile incelemektir.

Bu çalışma araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi ve literatürden derlenen bazı sorular ile katılımcılar ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler sonucunda gerekli analizlerin yapılması ile ortaya çıkan bulgu ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır. Bu araştırma nicel araştırma desenine dayanmaktadır. Araştırmanın evreni Selçuk Üniversitesi'nde okumakta olan öğrencilerden oluşurken, örneklem ise rastgele seçilmiş toplam 1000 kişi olarak belirlenmiş ve verileri elde edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların "yaşamlarının en çok geçirdikleri yer" değişkenine bakıldığında; %14,4'ü Köy-kasaba, %26,2'si İlçe-şehir ve %59,4'ü ise İl-büyük şehir olarak cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Bu çalışmadaki katılımcıların "aile gelir durumları" incelendiğinde; %10,4'ü 500TL-1500TL, %37,4'ü 1501TL-2020TL, %19,5'i 2021TL-3000TL ve %22,7'si ise 3001TL ve üstü olarak ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak toplumun en önemli üyeleri olan üniversite öğrencileri ya da gençleri, aynı zamanda toplumun bakış açısının en önemli yansıtıcıları da sayılmaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki katılımcıların büyük bir kısmı madde bağımlıları hakkında oluşan ya da oluşturulan olumsuz algı ve düşünceleri taşımaktadırlar.

Dolayısıyla elde edilen sonuçlar ışığında madde bağımlılarının toplum tarafından dışlandıkları ya da damgalandıklarını düşündürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Madde bağımlıları, damgalama, toplumsal dışlanma

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the opinions of university students about substance addicted individuals with some variables. This study, the findings and results of the necessary analyzes made as a result of the data obtained as a result of the interviews with the participants and some questions compiled from the literature and demographic information prepared by the researcher are given below.

This research is based on a quantitative research design. The population of the study consisted of students who were studying at Selçuk University, and the sample was determined as 1000 randomly selected individuals and their data were obtained.

The participants in this study, "the most life in their lives place" when looking at the variable; It was determined that 14.4% of them answered as village-town, 26.2% as district-city and 59.4% as province-big city.

When the family economic situation in of the participants in this study was examined; They stated that 10.4% was 500TL-1500TL, 37.4% was 1501TL-2020TL, 19.5% was 2021TL-3000TL and 22.7% was 3001TL and above.

As a result, university students or young people, who are the most important members of the society, are also considered as the most important reflectors of the society's point of view. In this context, most of the participants in the study have negative perceptions and thoughts about substances addicts.

Therefore, in the light of the results it is thought that substance users addicts are excluded or stigmatized by the society.

Keywords: Substance addicts, stigmatization, social exclusion

1. GİRİŞ

Damgalama teriminin ilk çıkış noktası eski Yunan döneminde olduğu düşünülmektedir. Klasik Yunan döneminde dışlanmış grup ya da kişilere belli izler vurularak damgalanmışlar. Bu terimi ilk olarak literatüre ve toplum bilimlerine kazandıran bilim insanı ise Erving Goffman'dır (Arık, 2019: 33).

Goffman (2014) üç farklı damgalama tipini tanımlamaktadır: İlk olarak, fiziksel engellikler, ikincisi olarak, olağan dışı tutku, duygu ve zayıflıklar (eşcinsellik, bağımlılık, hapis yatmak, intihara meyilli olmak vs.) ve üçüncüsü ise; ırk ve din gibi etnolojik gibi olgular damgalamalara ve dışlanmalara sebep olarak tanımlanmaktadır. Üç tip damgalama kavramının ortak özelliği de, toplumsal olarak kabul gören ya da beğenilen norm ve kaidelere sırt çevirme ya da bunların ikinci plana itilmesinden sonra kendilerine sırt çevirmesidir. Bu bağlamda madde bağımlısı kişi ya da kişiler ikinci tip damgalamada yer almaktadırlar.

Becker (2013) ise damgalananları ya da dışlananları “sapkın” olarak tanımlamaktadır. Bu kişiler toplumsal olarak kabul edilmiş ve normal olarak görülen kural, tavır ve davranışların tersini yapanlar olarak nitelendirilmektedir. Kural ve normları belirleyenler ise ekonomik gücü olanlar ve siyasiler olduğunu (Becker, 2013) dile getirmektedir.

Madde bağımlılığı önemli bir sağlık sorunu olmakla birlikte, toplum tarafından aynı zamanda ahlaki ve sosyal bir sorun olarak da algılanmaktadır. Toplumun madde bağımlılığını sadece polise, adli ve ahlaki bir sorun olarak algılaması madde kullanıcılarının toplum tarafından damgalanarak dışlanmalarına yol açabilmektedir. Toplumsal bu algı nedeniyle sağlık sorununun tedavisi, arınması ve psiko-sosyal yönden desteklenmeleri yerine cezalandırma ön plana çıkmakta, bu da madde kullanıcılarının arınma ya da tedaviye başvurmalarının önünde bir engel oluşturmaktadır.

Bağımlılık yapıcı maddeler ve madde bağımlılığı olgusu insanlık tarihi başlangıcı kadar eski bir olgu olup, ilkel insanın yaraları iyileştirme, ağrı giderici, hastalık iyileştirici gibi sağlık alanında tedavi amaçlı kullanımı yanı sıra ilkel topluluk ve kabilelerin dini ayin ve kutlamalarında bir kutsal olarak kullanıldığı bilinmektedir. İnsanlık tarihi ile eş değer olan bağımlılık yapıcı maddeler zamanla toplumların sağlığını ve güvenliğini tehdit eden en önemli toplum sağlığı ve güvenliği sorunu haline gelmesiyle yasaklanmıştır (Çetin, 2013).

Madde kullanımı ve madde bağımlılığı, sadece bağımlı bireyleri değil, ailelerini, sosyal çevrelerini, akrabalarını hatta iletişimde buldukları yakın çevresini ve tüm toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Bağımlılığı devam ettikçe bireydeki fiziksel, ruhsal ve davranışsal sorunlar giderek artmakta, buna ekonomik ve sosyal sorunlar da çıkmaya başlamaktadır. Aynı zamanda damgalanan ya da dışlanan madde bağımlısı bireyler toplumsal eşitsizlik ile de karşı karşıya kalmaktadırlar (Room, 2005:143).

Dünyada pek çok kişi, aile, toplum ve devlet bu sorunla uğraşmaktadır. Uluslararası ve ulusal alanda yapılan araştırmalar, madde kullanımı ve madde bağımlılığı ile mücadelenin gün geçtikçe daha çok önem kazandığını ortaya koyulurken (Bayram, 2013), maddeye bulaşan ya da bağımlı olanları dışlamadan, etiketlemeden, profesyonel meslek elemanları ile arınma, psiko-sosyal ve rehabilitasyon destek ile birlikte tedavi olmaları için öncelikle topluma kazandırmaları için de mücadele edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Madde kullanımı ve madde bağımlılığı sorunu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla artış göstermeye devam eden çok önemli bir toplumsal sorun olma halini almıştır. Ülkemizde madde bağımlılığı ve madde bağımlıların damgalamaları ile ilgili bilimsel verilerin ortaya konulması için konuyla ilgili yapılacak çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Yapılacak olan çalışmalar sonucunda elde edilecek veriler, sebep sonuç ilişkilerinin ortaya konulması, alınacak önlemler ve yasal yaptırımlar eğitim çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Yapılan araştırmalarda ruhsal ve psikolojik hastaların yanında en çok damgalanan hasta gruplarından bir tanesi de madde bağımlı kişi ya da kişiler olduğu (Smith ve ark. 2016:34) tespiti yapılmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışma nicel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Nicel araştırmalar, olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür (Bal, 2014). Nicel araştırma deseni, araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve çeşitli aşamalarının bu yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasına rehberlik eden bir strateji olarak tanımlanabilmektedir (Karasar, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Konya İli, Selçuk Üniversitesi Alaaddin Keykubat Kampüsünde yer alan bütün birimlerdeki (Fakülte, Yüksekokul, Meslek Yüksekokulu vs.) okuyan öğrencilere uygulanan bazı

demografik değişkenler ile araştırmacı tarafından oluşturulan anket soruların yardımıyla katılımcıların madde bağımlılıklarıyla ilgili neler düşündüklerini öğrenmek ve değerlendirmek olarak belirlenmiştir.

2.2. Araştırmanın Önemi

Madde kullanımı ya da bağımlılığı ulusal ve uluslararası bir sorun olarak bütün toplumların birinci gündemi haline gelmiş bulunmaktadır. Madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadelede her toplum ya da ulus kendine göre bir yol ve yöntem belirlemiş ya da belirlemek zorunda olduğu kalmaktadır.

Madde kullanımı ile mücadelenin en önemli boyutu da madde kullananlar ya da bağımlılarıdır. Bu kişi ya da kişilerin madde kullanım ya da bağımlılığı yüzünde her türlü zorluk ve problemlerle karşı karşıya kalmalarıdır. İş, statü, sosyal çevre, kültürel çevre vs. gibi kayıplar ile birlikte toplumda izole olmaları ve/veya dışlanmaları kaçınılmazdır. Bu kişilerin toplumda ne gibi sıkıntıları yaşadıklarını tespit edebilmek bağımsız ve tarafsız bir bakış ile üniversite öğrencilerinin yaklaşım ve ifadelerinin tespiti oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda katılımcıların madde bağımlı kişi ya da kişiler hakkındaki görüşleri bu çalışma kapsamında irdelenecektir.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Selçuk Üniversitesi Alaaddin Keykubat Kampüsünde yer alan bütün eğitim-öğretim birimlerinde (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu, enstitü vs.) okumakta olan bütün öğrenciler olarak belirlenmiştir. Örneklemi ise rastgele (random) olarak belirlenmiş olan 1000 kişilik öğrenci kitlesinden oluşturmaktadır. Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım (2012)'nin belirtmiş oldukları gibi evren sayısı 20000 olsa dahi örneklem büyüklüğünün 384 kişiye ulaşıldığı takdirde temsil gücünün yeterli olduğu varsayılmıştır. Bu bakımda araştırmadaki örneklem sayısının evreni temsil bakımından oldukça ideal bir sayı olduğu düşünülmektedir.

Evrenin üniversite öğrencilerinin seçilmesinin en önemli sebebi ise kolay ulaşılabilirlik etkeni ile zaman ve maliyet açısından kolaylık sağlamıştır.

Elde edilen veriler SPSS 20.0 programına aktararak, gerekli analizler (frekans ve çapraz tablo/Ki-kare vb.) yapılmış olup, bulgular tablosunda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında yer alan katılımcıların bazı demografik değişkenleri ile madde bağımlılarına yönelik oluşturulmuş bazı sorular ile madde bağımlılarına tavır ve yaklaşımları incelenerek aşağıda yer aldığı gibi gerekli analizler yapıp bulgu ve yorumları yapılmıştır.

Tablo 1. Çalışma Kapsamındaki Katılımcılara İlişkin Genel Bilgiler

	Özellikler	n	%		Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kadın	545	54,5	Yaş	18-20	357	35,7
	Erkek	455	45,5		21-23	549	54,9
Devam etmekte oldukları sınıf	1. Sınıf	185	18,5		24 ve üstü	94	9,4
	2. Sınıf	265	26,5	Aile gelir durumu	500TL-1500TL	104	10,4
	3. Sınıf	404	40,4		1501-2020TL	374	37,4
	4. Sınıf	146	14,6		2021TL-3000TL	195	19,5
Yaşamlarının en çok geçtiği yer	Köy-kasaba	144	14,4		3001TL ve üstü	227	22,7
	İlçe-şehir	262	26,2				
	İl-Büyükşehir	594	59,4				(n=1000)

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya kapsamındaki katılımcıların %54,5'inin kadınlardan %45,5'inin ise erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına bakıldığında; %35,7'si 18-20 yaş aralığında, %54,9'u 21-23 yaş aralığında ve %9,4'ü ise 24 ve üzeri yaşında oldukları görülmüştür.

Katılımcıların okumakta ya da devam etmekte oldukları sınıfları incelendiğinde; %18,5'i 1. sınıf, %26,5'i 2. sınıf, %40,4'ü 3. sınıf ve %14,6'sı ise 4. sınıf oldukları görülmüştür.

Katılımcıların yaşamlarının en çok geçirdikleri yer değişkenine bakıldığında; %14,4'ü Köy-kasaba, %26,2'si İlçe-şehir ve %59,4'ü ise İl-büyük şehir olarak cevap verdikleri görülmüştür.

Katılımcıların aile gelir durumları incelendiğinde; %10,4'ü 500 TL -1500 TL, %37,4'ü 1501 TL -2020 TL, %19,5'i 2021 TL -3000 TL ve %22,7'si ise 3001 TL ve üstü olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Katılımcılara Göre Madde Bağımlıları ile İlgili Sorulan Soruya Verilen Cevaplar Tablosu

Madde bağımlısı kişilerin herhangi bir suç veya sabıka kaydı olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz?					
Katılımcılar	Suç kaydı yoktur	Madde bağlantılı konularda vardır	Madde dışı konularda vardır	Alkol ve madde ile ilgili konularda vardır	Toplam
N	112	348	99	441	1000
%	11,2	34,8	9,9	44,1	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılanlara “*Madde bağımlısı kişilerin herhangi bir suç veya sabıka kaydı olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz?*” şeklinde sorulan soruya %44,1'i “*alkol ve madde ile ilgili konularda vardır*” %34,8'i “*madde bağlantılı konularda vardır*”, % 11,2'si “*herhangi bir suç kayıtları yoktur*”, ve %9,9'u “*madde dışı konuda vardır*” cevaplarını vermişlerdir. Bu tabloya bakıldığında katılımcıların %78,9'una göre madde bağımlılarının sabıka kayıtlarının olmasının en büyük sebebinin alkol ve madde olduğu dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, madde bağımlısı kişilerin potansiyel birer sabıkalı suçlu olarak damgalandıkları ya etiketlendikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Katılımcılara Göre Madde Bağımlıları ile İlgili Sorulan Soruya Verilen Cevaplar Tablosu

Madde bağımlısı kişileri, toplum içerisinde tehdit oluşturan, şiddet eğilimli, tehlikeli kişiler olarak görüyor musunuz?			
Katılımcılar	Evet	Hayır	Toplam
N	809	191	1000
%	80,9	19,1	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %80,9'unun “*madde bağımlısı kişileri, toplum içerisinde tehdit oluşturan, şiddet eğilimli, tehlikeli kişiler olarak görüyor musunuz?*” sorusuna “*evet*”, %19,1'inin ise “*hayır*” cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Tablo 3'ün bulgularına göre, araştırma kapsamındaki katılımcıların büyük bir çoğunluğu madde bağımlısı birey ya da bireylerin toplumda, tehlikeli ve şiddet kaynağı olduklarını düşünmektedirler. Yani gerçeklik payı olsun ya da olmasın yaratılan ya da oluşturulan algı bu şekilde yansıtılmıştır. Toplumdan dışlandıkları veya damgalandıkları hakkında bu şekilde yorum yapmak mümkündür.

Tablo 4. Katılımcılara Göre Madde Bağımlıları ile İlgili Sorulan Soruya Verilen Cevaplar Tablosu

Sizce madde bağımlısı kişiler bir meslek veya iş sahibi midir?			
Katılımcılar	Evet	Hayır	Bağımlılık türüne göre değişebilir
N	202	607	191
%	20,2	60,7	19,1

Araştırma kapsamındaki katılımcıların %20,2'si “*madde bağımlısı insanlar meslek veya iş sahibi midir?*” sorusuna “*evet*”, %60,7'si “*hayır*” ve %19,1'i “*bağımlılık türüne göre değişebilir*” cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir. Tablo 4'e göre de katılımcılar madde bağımlısı kişilerin işsiz olduklarını ya da maddeden dolayı iş kaybettiklerini düşünmektedirler. Her iki düşünceye göre bağımlıların damgalandıkları yorumunu yapmak mümkündür.

Tablo 5. Katılımcılara Göre Madde Bağımlıları ile İlgili Sorulan Soruya Verilen Cevaplar Tablosu

Sizce genel anlamda toplumumuzun madde bağımlılarına bakış açıları ve tutumu nasıldır?						
Katılımcılar	Suçlu kişiler	Hasta kişiler	Korkutucu kişiler	Acınan, çaresiz, zavallı kişiler	Topluma geri kazandırılması gereken kişiler	Toplam
N	189	129	274	199	209	1000
%	18,9	12,9	27,4	19,9	20,9	100

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılanlara sorulan “*genel anlamda toplumumuzun madde bağımlılarına bakış açıları ve tutumu nasıldır?*” sorusuna; %27,4'ü “*korkutucu kişiler*”, %20,9'u

“topluma geri kazandırılması gereken kişiler”, %19,9’u “acınan, çaresiz, zavallı kişiler”, %18,9’u “suçlu kişiler” ve %12,9’u da “hasta kişiler” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Bağımlılar ile İlgili Algıladıkları Bazı Kavramaların Çapraz Tablo Analizleri (Ki-Kare).

Size bir yakınınız madde bağımlısı olduğunu söylese nasıl tepki verirsiniz?							
Cinsiyet	Çok kızırım	Tercih kendisine bırakırım	Hastaneye götürülmesini sağlarım	Zararlarını anlatırım	Ayıplar-saklarım	X ²	P
Kadın	65 (%11,9)	45 (%8,3)	231 (%42,4)	194 (%35,6)	10 (%1,8)	43,677	,000
Erkek	87 (%19,1)	73 (%16)	133 (%29,2)	138 (%30,3)	24 (%5,3)		

p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde; katılımcıların “cinsiyet” değişkeni ile “Size bir yakınınız madde bağımlısı olduğunu söylese nasıl tepki verirsiniz?” arasındaki çapraz tablo analizine göre, katılımcı kadınların %42,4’ü “hastaneye götürülmesini sağlarım”, %35,6’sı “zararlarını anlatırım” %11,9’u “çok kızırım”, %8,3’ü “tercihi kendisine bırakırım”, %1,8’i ise “ayıplar-saklarım” şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Katılımcı erkeklerin ise; %30,3’ü “zararlarını anlatırım”, %29,2’si “hastaneye götürülmesini sağlarım”, %19,1’i “çok kızırım”, %16’sı “tercihi kendisine bırakırım”, ve %5,3’ü “ayıplar - saklarım” şeklinde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir.

Yapılan X² analiz sonucunda katılımcıların “cinsiyet” değişkeni ile “Size bir yakınınız madde bağımlısı olduğunu söylese nasıl tepki verirsiniz?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir X²=43,677 ve p=,000 (p<0,05). Bu durumda katılımcıların cinsiyetine göre, “hastaneye götürülmesini sağlarım” cevabı oldukça anlamlı bir durum tespiti olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Yaşlarına Göre Bağımlılar ile İlgili Algıladıkları Bazı Kavramaların Çapraz Tablo Analizleri (Ki-Kare)

Sizce madde bağımlısı kişiler bir meslek veya iş sahibi midir?						
Yaş	Evet	Hayır	Maddenin türüne göre değişebilir	Toplam	X ²	P
18-20 arası	61 (%17,1)	71 (%20,2)	224 (%62,4)	357 (%100)	17,159	,002
21-23 arası	114 (%20,8)	92 (%16,8)	343 (%62,5)	579 (%100)		
24 ve üstü	27 (28,7)	27 (28,7)	40 (42,6)	94 (%100)		
Toplam	202 (%20,2)	191 (%19,1)	607 (%60,7)	1000 (%100)		

p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde; katılımcıların “yaş” değişkeni ile “Sizce madde bağımlısı kişiler bir meslek veya iş sahibi midir?” sorusu arasındaki çapraz tablo analizine göre, katılımcılardan 18-20 yaş aralığında olanların %17,1’i “evet”, %20,2’si “hayır”, %62,4’ü ise “maddenin türüne göre değişir” şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. 21-23 yaş aralığındaki katılımcılardan %20,8’i “evet”, %16,8’i “hayır”, %62,5’i ise “maddenin türüne göre değişir” şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. 24 ve üstü yaş aralığındaki katılımcılardan %28,7’si “evet”, %28,7’si “hayır”, %42,6’sı ise “maddenin türüne göre değişir” şeklinde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir.

Yapılan X² analiz sonucunda katılımcıların “yaş” değişkeni ile “Sizce madde bağımlısı kişiler bir meslek veya iş sahibi midir?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir X²=17,159 ve p=,002 (p<0,05). Bu durumda katılımcıların yaşlarına göre, “maddenin türüne göre değişir” cevabı oldukça anlamlı bir durum tespiti olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 7’nin incelenme sonucuna göre; madde bağımlılarının iş ya da meslek sahibi olup olmadıkları konusunda katılımcıların görüşleri, maddenin türüne göre değişiklik göstermektedir. Çıkarılan genel ifade ise eğer kişi ya da kişiler uçucu ya da uyuşturucu madde bağımlısı ise iş sahibi de değildir şeklinde düşünülebilmektedir. Buna göre iş/meslek sahibi olmamalarının temel nedeni maddenin etkisi ile iş/meslekten yeterli üretim ya da sağlıklı bir verimin alınmamasından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Diğer bir değerlendirme ise, madde bağımlısı birey veya bireylerin bağımlılıklarından dolayı toplum tarafından damgalanmaları veya dışlanmaları sebebiyle herhangi bir iş/meslek sahibi olmadıkları düşüncesinin hakim olabileceği durumudur.

4. SONUÇ

Bu araştırmanın sonucunda; madde bağımlıları hakkında, katılımcıların %80'i şiddete meyilli olduklarını, %78,9'u suç işlediklerinden dolayı sabıka kayıtlarının olduğunu ve %60'ının ise bir meslek sahibi olmadıkları ve bundan dolayı da daimi bir işte çalışmadıklarını düşündükleri tespit edilmiştir.

Toplumun madde bağımlılarına yönelik bakış açılarının nasıl olduğu yönündeki soruya katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde; katılımcıların %27,4'ü toplumun madde bağımlılarını “korkunç kişiler”, %20,9'ü ise; “topluma kazandırılmaları gerektiği” düşünülen olarak gördüklerini ya da algılarının olduklarını düşünmektedirler.

Katılımcıların %71'i madde bağımlısı kişilerin yakın akraba ya da çevrelerinde olduğunu öğrendikleri zaman, onlara gerekli arınma, psiko-sosyal rehabilitasyon ve sağlık kuruluşlarına götürmede gerekli yardımları yapacaklarını dile getirmişlerdir.

Yukarıda elde edilen sonuçlara bakıldığında, bütün sonuçlara göre madde bağımlılarının toplum tarafından damgalandıkları varsayılabilir. Bu da ister istemez toplumsal dışlanmaya neden olduğunu ortaya koyulmaktadır. Toplumsal ya da sosyal olarak dışlanan bu grupların, ekonomik, sağlık, kültürel vs. gibi bütün zorlukları da yaşayabilecekleri düşünülmektedir.

Bu bağlamda madde bağımlılarının toplumdan izole olmamaları için öncelikle sosyal rehabilitasyon süreçlerinin sağlıklı bir şekilde sağlanması gerekmektedir. Bunun için de toplumsal olarak dışlamadan, damgalamadan ve ayıplamadan maddeden başarılı bir arınma sürecine girdirilmeleri sağlanmalıdır.

Madde bağımlısı bireylerin, profesyonel meslek çalışanları ile arınma ve tedavi süreçlerini başlatmalı ve her türlü aktivite ve yeni sosyal çevre oluşturmalarına yardımcı olunmalıdır. Bağımlı kişilerden oluşan eski çevrelerine mümkün mertebe tekrar dönmeleri için çaba sarf edilmelidir.

Bağımlıktan kurtulmanın en önemli yolu; aile ve çevre ile sağlıklı bir iletişim, sevgi ve saygının ön planda olmasının yanında, kişinin iradeli ve kararlı olmasından da geçmektedir.

Hem sağlıklı bir toplum için hem de madde ve madde bağımlılığı ile mücadelede başarılı olabilmek; bağımlıları toplumsal olarak damgalamadan ve dışlamadan, sorunlarını anlayarak bütün tedavi süreçlerinin başarılı geçmesi ile mümkündür. Bunun sonucunda da topluma, ailelerine ve çevrelerine kazandırılmaya odaklanılması oldukça önem arz etmektedir.

Bağımlıların sosyalleşmelerini sağlamak adına gerek devlet gerek Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve bireyler ile birlikte bütün olanaklarla desteklenmesi, aynı zamanda makro politikalara da ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Bu bağlamda bağımlıların arınma, psiko-sosyal tedavi ve tıbbi olarak tedavi edilmeleri konusunda yeni ve aktüel yol ve yöntemlerinin geliştirilmesi için bilimsel çalışmalara oldukça ihtiyaç duyulmaktadır.

Her bir çalışma aynı zamanda madde bağımlılarının topluma kazandırmaya götürebilecek vasıta, yol ve yöntem olarak anlaşılması bakımında oldukça değer kazanacaktır.

KAYNAKÇA

ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S. ve YILDIRIM, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

ARIK, M. (2019). *Madde Bağımlılarının Damgalanma Sonrası Bağımlılık Döngüsü*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

BAL, H. (2014). *Sosyolojide yöntem ve araştırma teknikleri*. Bursa: Sentez Yayıncılık.

BAYRAM, M. (2013). *İnsan Hakları Açısından Madde Bağımlılığının Değerlendirilmesi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Hakları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

BECKER, H. S. (2013). *Hariciler Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*. (çev. Ş. Geniş ve L. Ünsaldı), Ankara: Heretik Yayınları.

ÇETİN, Y. (2013). *Madde Bağımlılığı ve Yalova Ölçeğinde Madde Bağımlılığı Algısı*. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yalova.

- GOFFMAN, E. (2014). *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. (çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı ve S. N. Ağırnaslı), Ankara: Heretik Yayınları.
- KARASAR, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 28. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- ROOM, R. (2005). Stigma, social inequality and alcohol and drug use. *Drug and Alcohol Review*, 24,143-155.
- SMITH, L.R., EARNSHAW, V. A., COPENHOVER, M. M. & CUNNINGHAM, C. O. (2016). Substance Use Stigma: Reliability and validity of a theory-based scale for substance-using populations. *Drug Alcohol Dependence*, 1(162), 34-43.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.